

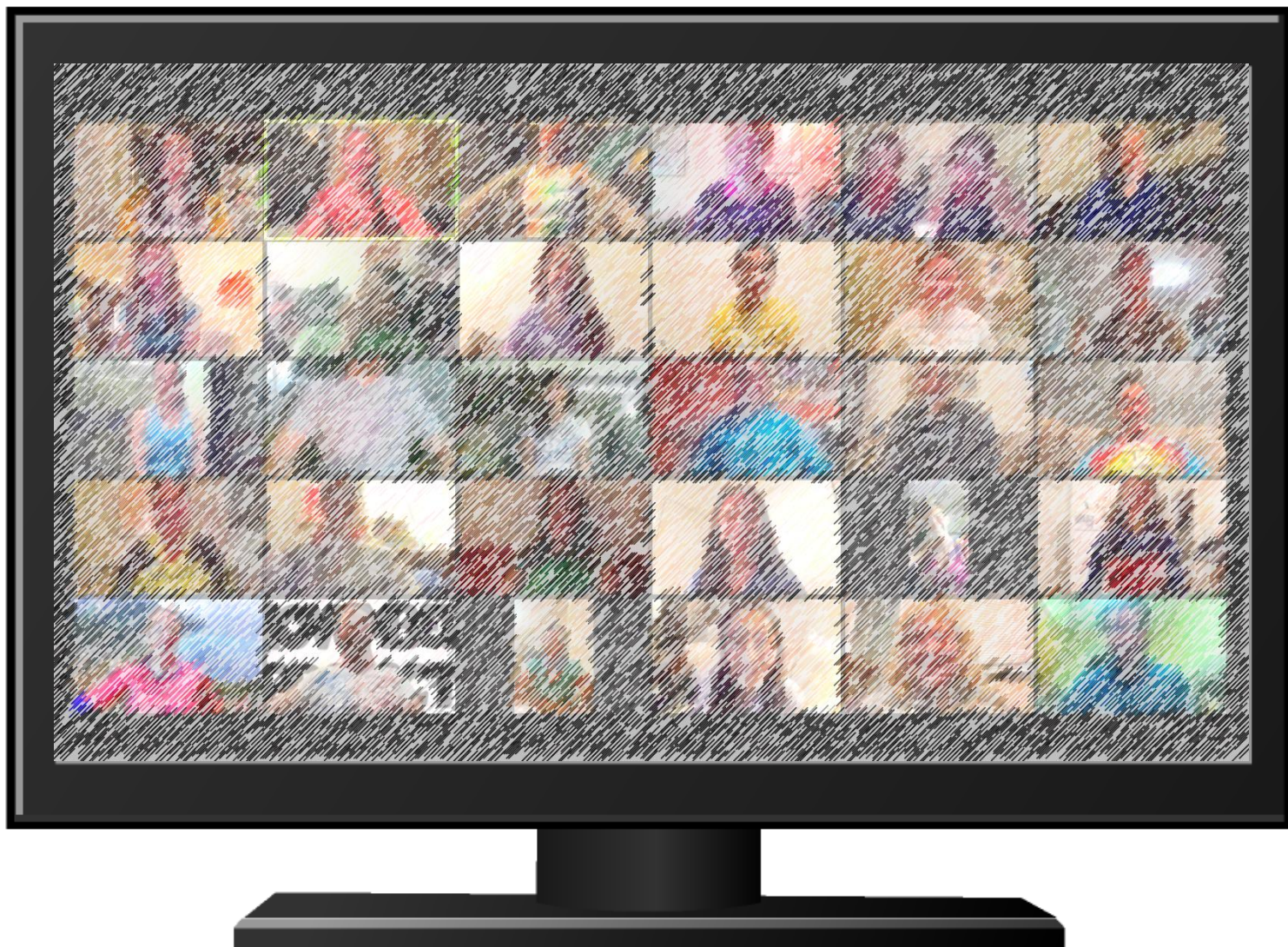
Cynllun Hawliau Plant 2021

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Canlyniadau'r ymgynghoriad drwy fideo-
gynadledda gyda phlant a phobl ifanc
ledled Cymru.

Ionawr – Mawrth 2021

Cynhaliwyd
gan:

Cynnwys

1. Cydnabyddiaethau	2
2. Cyflwyniad	2
3. Methodoleg	3
4. Adborth yr ymgynghoriadau	10
5. Casgliadau	27

1. Cydnabyddiaethau

Hoffai Re:cognition gydnabod ymrwymadau arloesol a brwdfrydig y plant a'r bobl ifanc a wnaeth yr ymgynghoriad hwn yn bosibl. Hoffem hefyd ddiolch a chydabod cymorth y sefydliadau a hwylusodd fynediad i'w pobl ifanc. Roedd y rhain yn cynnwys: Gwasanaeth Ieuentid Torfaen, Cyngor Hil Cymru, Cynghorau a fforymau Ieuentid Gwent, Gwasanaeth Ieuentid Wrecsam, Hawliau Plant Sir Gaerfyrddin, grŵp pobl ifanc anabl, gofawyr ifanc o bob rhan o ardaloedd awdurdodau lleol, grwpiau Ieuentid LGBTQ+ a phrentisiaid ifanc Gwent am helpu i drefnu'r digwyddiadau hyn. Hoffem hefyd ddiolch i'r nifer fawr o bobl o ryw 23 o sefydliadau a ddaeth at ei gilydd i gynnig eu barn a'u mewnwelediadau ar gyfer y digwyddiadau hyn.

Ymgysylltom gyda chyfanswm o 84 o blant a phobl ifanc.

2. Cyflwyniad

Mae Llywodraeth Cymru wedi arwain y ffordd o ran hyrwyddo hawliau plant. Mae ei dull gweithredu yn seiliedig ar ymrwymiad i'r egwyddorion sydd wedi'u hymgorffori yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP).

Mae CCUHP yn gytundeb rhyngwladol sy'n diogelu hawliau dynol plant a phobl ifanc. Llywodraeth Cymru oedd y cyntaf o'r pedair gwlad yn y DU i fabwysiadu CCUHP fel dyletswydd a'i osod wrth wraidd ei holl waith. Er mwyn helpu i gyflawni'r broses o weithredu'r Confensiwn, pasiwyd 'Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru)' 2011.

Roedd y mesur hwn yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi 'sylw dyledus' i'r hawliau a'r rhwymedigaethau a osodwyd o fewn CCUHP a'i brotocolau dewisol; wrth ddatblygu neu adolygu deddfwriaeth a pholisi. Mae sylw dyledus yn golygu bod yn rhaid i Weinidogion roi'r pwyslais priodol ar ofynion CCUHP, gan eu cydbwysu yn erbyn yr holl ffactorau eraill sy'n berthnasol i'r penderfyniad dan sylw.

Cydnabu Llywodraeth Cymru na ddylai 'sylv dyledus' ddechrau a gorffen gyda swyddogaethau Gweinidogol, felly o fewn Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant Cymru 2014, estynnwyd y ddyletswydd o roi sylw dyledus i CCUHP i bawb sy'n arfer swyddogaethau o dan ddeddfwriaeth arweiniol.

Roedd y mesur yn ei gwneud yn ofynnol i Lywodraeth Cymru greu Cynllun Plant sy'n pennu'r trefniadau er mwyn i'r Llywodraeth gydymffurfio â'i dyletswydd. Rhaid adolygu a datblygu'r cynllun hwn yn rheolaidd hefyd.

Mae'r mesur yn ogystal yn gwneud Gweinidogion yn gyfrifol am sicrhau bod pobl yng Nghymru yn gwybod am, yn deall ac yn parhau'r hawliau sydd gan blant a phobl ifanc fel yr amlinellir yn Erthygl 42 o CCUHP.

Yn unol â CCUHP, mae'r Mesur yn nodi'n benodol bod yn rhaid i blant a phobl ifanc ledled Cymru helpu i lunio'r cynllun. O ganlyniad i'r amod hwn, comisiynwyd Re:cognition i gynnal ymarfer ymgynghori ledled Cymru, gyda'r nod o drefnu a hwyluso cyfres o weithdai lle gallai plant a phobl ifanc:

- Adolygu a rhoi adborth ar ddogfen ymgynghorol ddrafft Llywodraeth Cymru ar y Cynllun Plant.
- Mynegi eu barn ar y cynllun.
- Mynegi eu barn ynglŷn â beth arall ddylai fod yn y Cynllun Plant.
- Awgrymu sut y gall Gweinidogion Cymru sicrhau bod pawb yn gwybod am hawliau plant a'u bod yn cefnogi'r hawliau hynny.
- Awgrymu sut yr hoffent roi adborth i Lywodraeth Cymru.
- Awgrymu sut y gallet sicrhau bod y Gymraeg a'r Saesneg yn cael eu trin yn gyfartal?

3. Methodoleg

Gweithdy Cyffredinol ar Fethodoleg

Diben Re:cognition drwy gydol yr ymgynghoriad hwn oedd casglu barn ystyrion a defnyddiol gan blant a phobl ifanc. Roedd ein methodoleg wedi'i hanelu at sicrhau bod y cyfranogwyr yn teimlo'n gyfforddus ac yn ddiogel, tra'n deall pwysigrwydd y materion dan sylw er mwyn iddynt fod yn gwbl barod ac yn gallu mynegi eu barn yn onest ac yn ystyriol.

Tra bod y gweithdai'n aml wedi'u teilwra i weddu i anghenion pob grŵp, roeddent yn gyffredinol yn dilyn strwythur tebyg, gan gynnwys tair adran:

1. Croeso
2. Rhoi gwybodaeth ac archwilio materion
3. Casglu barn

1. Croeso

Mae'r cam hwn o'r gweithdy fel arfer yn defnyddio ystod o gemau ac ymarferion rhagarweiniol i greu amgylchedd egniol a hamddenol. Fodd bynnag, roedd yr holl weithdai hyn ar-lein yn ei gwneud yn anodd iawn i weithredu yn y modd arferol. Mewn un grŵp, roedd un o'r bobl ifanc wedi llunio cwis CCUHP gyda phob un o'r cyfranogwyr yn cymryd rhan. Roedd hwn yn syniad gwych ac yn anfwriadol dilyn union yr un drefn a thrafodaethau agoriadol am CCUHP a gawsom gyda grwpiau eraill. Er nad oeddem yn gallu gweithio yn ein ffordd weithredol arferol, roedd yr amcanion yn aros yr un fath:

- Cyflwyno'r tîm Re:cognition a dangos ein bod yn bobl gyfeillgar ac agos atoch sy'n gwrandao'n barchus ar yr hyn sydd gan blant i ddweud ac yn mwynhau ymuno â'r grŵp – h.y. dechrau meithrin perthynas.
- Modelu natur ryngweithiol a pharchus y sesiwn gyfan, lle anogwyd y plant i rannu eu syniadau a'u barn a gofyn iddynt wneud hynny o fewn fframwaith clir, strwythuredig.

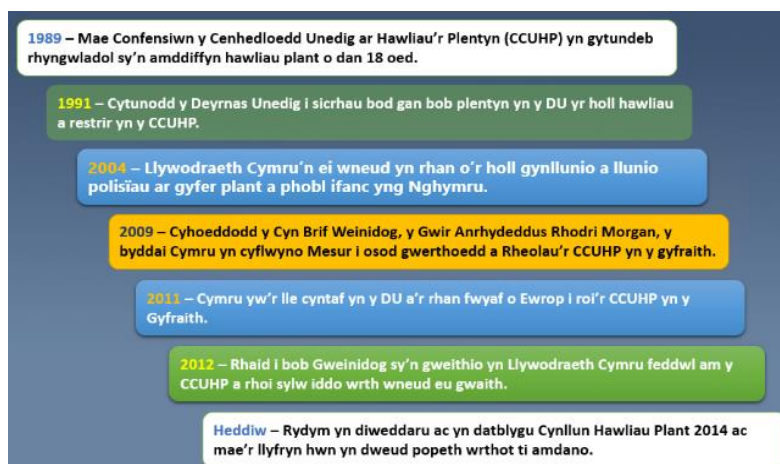
2. Rhoi gwybodaeth ac archwilio materion

Wrth gyflwyno ymgynghoriadau i blant a phobl ifanc mewn lleoliadau wyneb yn wyneb, rydym nid yn unig yn defnyddio'r fersiwn gyhoeddedig o'r ddogfen ymgynghori plant, ond yn hytrach rydym ni'n creu un sy'n ymgorffori'r fersiwn gyhoeddedig tra hefyd yn cefnogi ein technegau dysgu gweithredol sy'n seiliedig ar ddrama. Fodd bynnag, oherwydd amgylchiadau unigryw'r gwaith hwn, cynlluniwyd y fersiwn gyhoeddedig o'r ymgynghoriad plant i weithio fel dogfen PowerPoint. Darparwyd y ddogfen hon i bartneriaid y gweithdai ac fe ddefnyddion nhw rywfaint o'r wybodaeth cyn y gweithdy er mwyn annog pobl i fynychu.

Er mwyn casglu barn ystyrion, roedd yn hanfodol ein bod yn cyfleu manylion a chefnidir y Cynllun Plant mewn modd clir a diddorol. Roedd y ffyrdd y gwnaethom hyn yn debyg i bob grŵp er ei fod wedi'i addasu ar gyfer hygrychedd. Ar gyfer un grŵp, newidiwyd y cyflwyniad yn sylweddol i fod ar gael yn wybyddol i'r holl gyfranogwyr. Cynhyrchodd grŵp arall fideo dwyieithog da iawn lle'r oeddent yn annog plant i gwblhau'r ymgynghoriad ar-lein. Fel arfer rydym yn canolbwyntio ein gwybodaeth ar dechnegau drama syml; megis personoli, creu cymeriad a sefyllfaoedd ffuglennol. Mae'r dulliau drama hyn yn creu ymgysylltiad deallusol ac emosiynol uniongyrchol lle na ofynnir i'r plant ystyried rhyw gysyniad haniaethol; maent yn edrych ar eu cyd-ddisgyblion ac yn meddwl yn uniongyrchol amdanynt, y person o'u blaenau, ond byddai'r dull hwn wedi bod yn anodd iawn i'w weithredu o dan yr amgylchiadau hyn.

Dechreuodd bron pob un gweithdy gydag esboniad a thrafodaeth ynglŷn â'r Cenhedloedd Unedig a'i Ddatganiad Cyffredinol o Hawliau Dynol 1948. Yna

datblygodd y drafodaeth i'r angen am gyfres o hawliau wedi'u targedu'n well – CCUHP. Gan adeiladu ar y wybodaeth hon, amlinellwyd llinell amser CCUHP gyda Chymru yn flaenoriaeth ac yn ganolog i'r trafodaethau a ddilynodd.

Mae rhai o'r terminolegau a ddefnyddir yn yr CCUHP a'r cynllun plant yn gymhleth ac ni chânt eu defnyddio yn gyffredinol ar lafar. Cyn y gallem symud ymlaen at y cynllun Plant ei hun, buom yn gweithio drwy rai o'r cysyniadau sylfaenol megis cyfreithiau, dyletswydd a sylw dyledus.

Ar ôl deall y termau hyn (ar adegau roedd hyn yn beth anodd i'w fesur), fe symudon ni ymlaen i'r cam nesaf.

Beth yw Cyfreithiau?
Rhaid dilyn cyfreithiau.

Beth yw ystyr dyletswydd?
Mae hyn yn rhywbeth y mae'n rhaid i Weinidogion ei wneud fel rhan o'u swydd.

Beth yw sylw dyledus?
Rhoi ystyriaeth gytbwys i faterion, gan gynnwys hawliau plant, wrth wneud penderfyniadau.

Beth yw'r Cynllun Hawliau Plant?
Mae'r Cynllun Hawliau Plant yn ddogfen gan Lywodraeth Cymru sy'n dangos sut maen nhw'n rhoi sylw dyledus i'r CCUHP.

Yn yr adran nesaf, fe edrychom ni yn uniongyrchol ar Erthyglau CCUHP.

Erthyglau CCUHP

Ar ôl creu cyd-ddealltwriaeth o'r cysyniadau, gwnaethom archwilio erthyglau UNCRC yn eithaf manwl:

DEALL BY HAWLIAU

Mae Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP) yn gytundeb rhyngwladol sy'n amddiffyn hawliau dynol plant hyd at 18 oed. Dyma'r erthyglau:

Erthygl 1
Mae gan bob dan 18 oed yr hawliau yma.

Erthygl 2
Mae gan bob plentyn yr hawliau hyn waeth beth.

Erthygl 3
Dylai pawb sy'n gweithio gyda phlant bob amser wneud yr hyn sydd orau i bob plentyn.

Erthygl 4
Dylai'r llywodraeth sicrhau bod yr holl hawliau yma ar gael i bob plentyn.

Erthygl 5
Dylai llywodraethau helpu rhieni i dy helpu di i wybod am dy hawliau a'u defnyddio wrth i ti dyfa.

Erthygl 6
Mae gan i'r hawl i ffrwyd ac i dyfa i fod yn iach.

Erthygl 7
Dy hawl i chwarae a chereddigrwydd.

Erthygl 8
Dylai'r llywodraeth batthu dy hawl i enw, cenedlogrwydd a theulu.

Erthygl 9
Dy hawl i fod gyda dy rieni os mai dyna sydd orau i ti.

Erthygl 10
Dy hawl i weld dy deulu os ydyn nhw'n byw mewn gwlad arall.

Erthygl 11
Dy hawl i bedio a chael dy gymryd o'r wlad yn anghyfreiflon.

Erthygl 12
Dy hawl i ddwyn beth ddylai ddigwydd ac i rywun wrando arnot ti.

Erthygl 13
Dy hawl i gael gwybodaeth.

Erthygl 14
Dy hawl i ddwyn dy greidd dy hun.

Erthygl 15
Dy hawl i gyfarfod â ffrindiau ac ymuno â grwpiau a chlybiau.

Erthygl 16
Dy hawl i breifatrwydd.

Erthygl 17
Dy hawl i wybodaeth onest yr wyf yn ei doddi gan hapurau newydd a'r teledu.

Erthygl 18
Mae'r ddau riant yn rhannu'r cyfrifdebet dros tagu eu plant, a dylent bob amser feddwl am yr hyn sydd orau ar gyfer bob plentyn.

Erthygl 19
Ni ddylent gael dy newidlo a dylent gael gofali a dy gadw'n ddiogel.

Erthygl 20
Dylent gael gofali iawn os nad wyt i'n gallu byw â dy deulu dy hun.

Erthygl 21
Dy hawl i fyw yn y lle sydd orau i ti os nad wyt i'n gallu byw gyda dy rieni.

Erthygl 22
Mae gan blant sy'n fforduriaet yr un hawliau a phlant a aned yng Nghymru.

Erthygl 23
Dy hawl i dalai a chymorth arbennig os wyt i'n anafol er mwyn i ti fyw bywyd llawn ac anghyffwrdd.

Erthygl 24
Dy hawl i ffrwyd a dŵr da ac i weld meddyg os wyt i'n sâl.

Erthygl 25
Dylid mynd i weld plant nad ydynt yn byw gyda'u teuluoedd yn rheolaidd er mwyn sicrhau eu bod yn iawn.

Erthygl 26
Dy hawl i arian ychwanegol os nad oes gan dy deulu ddigon o arian i fyw.

Erthygl 27
Dy hawl i saloni byw dda.

Erthygl 28
Dy hawl i ddsygu a mynd i'r ysgol.

Erthygl 29
Dy hawl i gorau y gallu di fodi.

Erthygl 30
Dy hawl i ddefnyddio dy iaith dy hun.

Erthygl 31
Dy hawl i ymlacio a chwarae.

Erthygl 32
Dylent gael dy amddiffyn rhag gwaith sy'n ierogus.

Erthygl 33
Dylent gael dy ddiogelu rhag cyffuriau peryglus.

Erthygl 34
Dylai'r llywodraeth amddiffyn plant rhag cam-drin rhywiol.

Erthygl 35
Mae gan i'r hawl i bedio a chael dy weithu.

Erthygl 36
Dylent gael dy amddiffyn rhag gweineid poetha a allai dy newidlo di.

Erthygl 37
Dy hawl i gael dy drin yn deig os wyt i'n torri'r gyfraith.

Erthygl 38
Dylai plant gael eu hamddiffyn yn ystod rhyfel ac os ddylent caniatáu ddsygu gwaed yn y tydd os ydyn nhw o dan 15 oed.

Erthygl 39
Dylai plant gael cymorth arbennig os ydynt wedi cael eu cam-dro.

Erthygl 40
Dy hawl i gymorth cyfreithol os wyt i wedi cael dy gyffwrdd o ddrin i'r gyfraith.

Erthygl 41
Os yw cyfreithau dy wlad yn dy warchod yn well na'r hawliau ar y rhestr hon, dylai'r cyfreithau hyspys arn.

Erthygl 42
Rhaid i'r llywodraeth roi gwybod i blant a theuluoedd am hawliau plant.

Erthyglau 43-54
Mae'r erthyglau yn trafod sut dylai llywodraethau a sefydliadau weithio i sicrhau y caiff plant eu hamddiffyn yn eu hawliau.

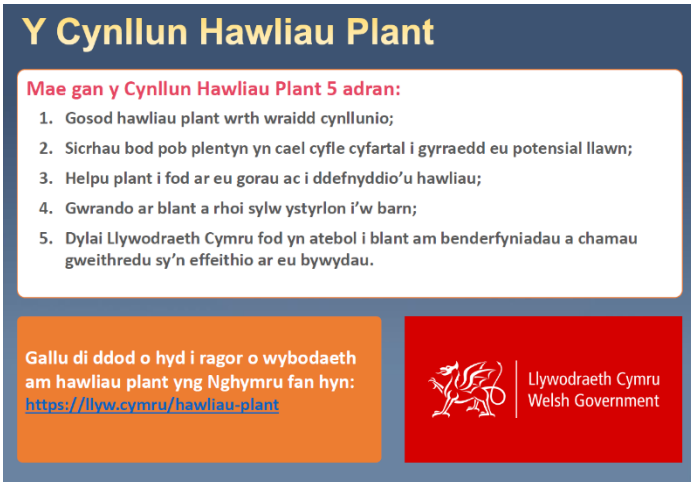
Am wybodaeth am y Confensiwn ym 1989: https://www.childrenswales.org.uk/wp-content/uploads/2016/04/cche_right_gover_wel.pdf

Isod ceir rhestr o rai o'r hawliau a drafodwyd, fodd bynnag, nid yw'r rhestr hon yn gyfyngedig:

- **Erthygl 2** - Mae gan bob plentyn yr hawliau hyn waeth beth.
- **Erthygl 12** - Eich hawl i ddweud beth ddylai ddigwydd ac i rywun wrando arnoch.
- **Erthygl 13** - Eich hawl i gael gwybodaeth.
- **Erthygl 31** - Eich hawl i ymlacio a chwarae
- **Erthygl 24** - Eich hawl i fwyd a dŵr da ac i weld meddyg os ydych yn sâl.

Gwnaethom ddarganfod bod gan oddeutu 75% o'r cyfranogwyr wybodaeth isel/dim gwybodaeth am CCUHP. Er mwyn caniatáu i gyfranogwyr gysylltu â'r CCUHP, gofynnwyd iddynt ddewis eu hoff Erthygl gan arwain at ganlyniadau cymysg. Wrth weithio mewn dosbarthiadau ysgol, oherwydd bod yna berthynas agos, mae gennym eisoes y fantais o lefelau uchel o hyder rhwng cyfoedion wrth drafod materion o fewn gweithdy, gan adael ein prif dasg sef creu hyder ynom ein hunain. Fodd bynnag, wrth weithio gyda grwpiau cymysg, mae'n anodd sicrhau hyder rhwng cyfoedion o fewn yr amser sydd ar gael.

Pum adran y Cynllun Hawliau Plant

Y Cynllun Hawliau Plant

Mae gan y Cynllun Hawliau Plant 5 adran:

1. Gosod hawliau plant wrth wraidd cynllunio;
2. Sicrhau bod pob plentyn yn cael cyfle cyfartal i gyrraedd eu potensial llawn;
3. Helpu plant i fod ar eu gorau ac i ddefnyddio'u hawliau;
4. Gwrando ar blant a rhoi sylw ystyrlon i'w barn;
5. Dylai Llywodraeth Cymru fod yn atebol i blant am benderfyniadau a chymau gweithredu sy'n effeithio ar eu bywydau.

Gallu di ddod o hyd i ragor o wybodaeth am hawliau plant yng Nghymru fan hyn: <https://llyw.cymru/hawliau-plant>

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Drwy ddefnyddio PowerPoint a chynnal trafodaethau, fe weithion ni drwy bum adran y Cynllun Hawliau Plant. Dadansoddwyd a thrafodwyd pob adran ynddo'i hun. Unwaith yr oedden ni'n fodlon â'r dysgu, fe ddangoson ni sut

roedd y pum adran hyn yn creu ac yn adlewyrchu'r dasg a oedd yn ofynnol i gynorthwyo Llywodraeth Cymru i roi sylw dyledus i hawliau plant yn yr holl waith y mae'n ei gynllunio ac yn ei gyflawni.

Roedd gweithio drwy fideo ar-lein yn creu heriau ychwanegol gan fod yna lawer o wybodaeth yn cael ei chyflwyno a hynny drwy ddull cyfathrebu israddol.

Roeddem yn ymwybodol bod angen dull ailadroddol ar y dysgu hwn ac fe hwyluswyd hyn gan weddill y sleidiau a hyd yn oed yn fwy felly yn y trafodaethau sy'n gysylltiedig â phob un o'r chwe chwestiwn.

Esbonio rolau a hyfforddiant

Roedd yn hanfodol cadarnhau beth yw Llywodraeth Cymru, beth mae'n ei wneud, a beth yw rolau gwahanol garfanau.

Er mwyn helpu i sicrhau bod Llywodraeth Cymru yn ystyried hawliau plant, mae gennym y rolau allweddol canlynol yn y llywodraeth:

- Gweinidogion y Llywodraeth. Mae Gweinidogion yn eistedd yn y Senedd ac yn gwneud penderfyniadau sy'n effeithio ar holl bobl Cymru, gan gynnwys plant.
- Swyddogion Llywodraeth Cymru. Mae'r swyddogion hyn yn darparu gwybodaeth a chynghor i Weinidogion.
- Cyfarwyddwyr. Mae cyfarwyddwyr yn darparu cynghor a chefnogaeth barhaus i Weinidogion a swyddogion Llywodraeth Cymru.

Er mwyn cefnogi hyn, gwnaethom dynnu sylw at nifer y bobl ym mhob un o'r tri grŵp a'u tasgau. Fe wnaethom symud ymlaen i drafodaethau ynglŷn â sut y gall y bobl hyn gael eu cyfarparu i wybod sut y gallant weithio tuag at gyflawni hawliau i blant a phobl ifanc. Hyfforddiant oedd yr ateb amlwg gan nad yw pob Gweinidog, swyddog a chyfarwyddwr eisoes yn arbenigwyr. Mewn rhai grwpiau, trafodwyd sut olwg fyddai ar yr hyfforddiant hwnnw a sut y gallai fod angen iddo fod yn wahanol i bobl sy'n cyflawni rolau gwahanol.

Gwneud penderfyniadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth

Roedd yr adran hon yn cysylltu ac yn adeiladu ar drafodaethau blaenorol gan arwain at rywfaint o drafodaeth dda.

Roedd mwyafrif y cyfranogwyr yn deall yn hawdd yr angen am dystiolaeth gref wrth wneud penderfyniadau ac yn adlewyrchu hyn wrth gyfrannu. Trafodwyd Erthygl 12 eto ac fe wnaethom archwilio sut y dylai barn pobl ifanc fod yn rhan o'r broses adeiladu ar sail tystiolaeth a bod hon yn ddyletswydd gyfreithiol.

Hysbysu a chynnwys plant a phobl ifanc

Amlygodd y cyfranogwyr ar sawl achlysur sut y byddent yn gallu darganfod a oedd Llywodraeth Cymru yn cyflawni eu dyletswyddau CCUHP. Trafodwyd hyn a cheisiwyd datrysiadau ond nid rhai cynhwysfawr gan fod y pwnc hwn i gael ei ddatblygu wrth ateb y cwestiynau.

Roedd y trafodaethau'n canolbwyntio ar benderfyniad Llywodraeth Cymru i gyhoeddi adroddiad bob 2.5 mlynedd yn nodi sut y maen nhw wedi cefnogi hawliau plant.

Yn ogystal, buom yn trafod ymrwymiad Llywodraeth Cymru i gynhyrchu fersiynau cyfeillgar i blant o'u polisiau a fydd yn effeithio ar blant a phobl ifanc.

Dwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif

Mae adran pump y cynllun yn cydnabod bod atebolrwydd i blant a phobl ifanc yn allweddol er mwyn i'r cynllun hwn lwyddo. Dechreuodd y trafodaethau i ffwrdd o'r cynllun gan ganolbwyntio ar yr angen cyffredinol i gwyno a sut y gall hyn helpu darparwyr gwasanaeth i wella eu gwaith. Gyda'r egwyddor wedi'i sefydlu, llywiwyd y drafodaeth i berthynas â'r cynllun. Esboniwyd pe bai cyfranogwyr, neu unrhyw un o'u ffrindiau yn teimlo nad yw Gweinidogion Llywodraeth Cymru wedi ystyried hawliau plant wrth wneud penderfyniadau sy'n effeithio ar eu bywydau, gallant yn unigol neu fel rhan o grŵp, ddilyn o leiaf dri llwybr:

Er mwyn helpu Gweinidogion i wneud penderfyniadau da sy'n ystyried hawliau plant, bydd staff Llywodraeth Cymru yn:

- Ystyried CCUHP yn eu gwaith gan gynnwys deddfwriaeth a pholisiau.
- Defnyddio'r dystiolaeth ymchwil ddiweddaraf o Gymru, y DU ac ar draws y byd i ddeall beth sy'n helpu i wella hawliau plant.
- Gofyn barn arbenigwyr.
- Gwrando ar adborth gan blant a phobl ifanc.
- Defnyddio'r Asesiad Effaith ar Hawliau Plant.

Er mwyn helpu plant ac oedolion i ddangos sut mae Llywodraeth Cymru yn ystyried hawliau plant wrth wneud penderfyniadau, bydd Gweinidogion yn cyhoeddi adroddiad bob 2.5 mlynedd yn nodi sut y maent wedi cefnogi hawliau plant.

Pan fydd polisiau'n effeithio ar blant a phobl ifanc, anogir staff Llywodraeth Cymru i gynhyrchu fersiynau sy'n addas i blant.

1. Cyswllt uniongyrchol â Gweinidog Llywodraeth Cymru neu drwy eu cynrychiolydd yn Senedd Cymru.

2. Cysylltu â Chomisiynydd Plant Cymru gan y gallant eich cynorthwyo i herio Gweinidogion.

3. Cysylltwch â MEIC, y Gwasanaeth Llinell Gymorth Genedlaethol ynghylch Eiriolaeth, Gwybodaeth a Chyngor i blant a phobl ifanc yng Nghymru, gan eu bod ar gael i gynghori a darparu gwybodaeth i blant a phobl ifanc sy'n dymuno herio Gweinidogion.

Roedd nifer y trefnwyr hyn yn synnu o ddarganfod bod y gefnogaeth hon o fewn cylch gwaith MEIC.

Buom hefyd yn trafod ffyrdd ychwanegol o gael cymorth sef gan drefnwyr ieuenctid dibynadwy fel y bobl sy'n helpu heddiw. Cadarnhaodd y gweithwyr cymorth ieuenctid y byddent yn hapus i gynorthwyo gydag unrhyw gwynion neu eich rhoi mewn cysylltiad â'r rhai sy'n gallu eich cynorthwyo.

3. Casglu Barn

O ran cwestiynau ffurfiol yr ymgynghoriad, oherwydd y ffordd y gwnaethom strwythuro'r dysgu, nid oedd y plant yn ymateb yn unig gyda'r syniadau cyntaf a ddaeth i'w pennau, ond yn hytrach trwy wybodaeth gefndir.

Gofynnwyd pob cwestiwn i'r grŵp cyfan (a'i daflunio trwy PowerPoint), roedd trafodaeth yn caniatáu i unrhyw eglurhad gael ei wneud a nodwyd ymatebion. Cafodd y sesiynau eu recordio hefyd er mwyn adrodd y sylwadau gair am air.

Cwestiynau'r Ymgynghoriad

Aeth cwestiynau'r ymgynghoriad drwy dipyn o ailadrodd wrth ddatblygu dogfen ymgynghori'r Cynllun Plant. Trwy weithio gyda Llywodraeth Cymru, roeddem yn glir na ddylid gofyn unrhyw gwestiwn na allai'r cyfranogwyr ymgysylltu'n llawn â nhw. Roedd yn rhaid i'r holl gwestiynau fod ar gael i'r ystod eang o blant a phobl ifanc yr oeddem yn ymgynghori â nhw. Yn yr un modd â phob ymgynghoriad gyda phlant a phobl ifanc, ni ymatebwyd i'r cwestiynau mewn dull llinol yn unig oherwydd bod un myfyrdod yn arwain at un arall ac roedden nhw am fynegi'r myfyrdod hwnnw hefyd. Mae hyn yn golygu y gallai'r atebion i rai o'r cwestiynau

a restrir yn ddiweddarach yn y ddogfen hon fod mewn ymateb i un arall felly er mwyn eglurder, rydym wedi ail-drefnu.

4. Adborth yr ymgynghoriadau

Gofynnwyd pob cwestiwn i bob grŵp ond ni atebwyd pob un ohonynt yn gyfartal. Roedd mwyafrif y grwpiau'n cael mwy o anhawster i ymgysylltu â chwestiynau un a dau. Nid oedd hyn yn syndod gan fod y cwestiynau hyn y tu allan i'w gwybodaeth neu eu profiad uniongyrchol – mae pobl ifanc yn arbenigwyr yn eu bywydau eu hunain.

Roedd tipyn o orgyffwrdd rhwng cwestiwn tri a phump ac roedd yn amlwg bod gan mwyafrif y cyfranogwyr fwy o ddi-ddordeb mewn cyfathrebu dwyffordd, deialog, yn hytrach na throsglwyddo gwybodaeth i un cyfeiriad neu'r llall.

Fe wnaeth y cyfranogwyr fwynhau cwestiwn pedwar gan ei fod yn caniatáu iddynt ddefnyddio'r dealltwriaeth gref oedd ganddynt eisoes ar sut i ddarparu gwybodaeth i eraill.

Ychydig o sylw a gafodd cwestiwn chwech ac roedd yn ymddangos braidd yn rhyfedd o'i gymharu â'r cynnwys blaenorol.

Yr hyn sy'n dilyn yw cyfrifon manwl pob sesiwn ymgynghori. Fodd bynnag, er mwyn cydymffurfio â GDPR, rydym wedi'u grwpio fesul cwestiwn yn hytrach na fesul digwyddiad.

Cwestiwn 1

Mae'r Cynllun Hawliau Plant yn amlinellu cynlluniau Gweinidogion Cymru i gefnogi Hawliau Plant. A oes gennych unrhyw farn am y cynllun?

Mae angen iddo fod yn fwy disgrifiadol:

'It needs to say how they will get into classrooms, get more involved, because I know our schools talks about getting us involved and stuff, but don't actually do anything.'

'It does not go far enough.'

'Nothing in here to directly helps us get our voice heard.'

'Ministers know nothing about our opinions.'

'Say someone's writing a script. Either they give it to the people who have to, they give it to the actors, because they want to get the actors opinion on it that script already been written, and if something is in their eyes, terrible. There's very little, they can do to change it. Because if you're not there in

the beginning, learning what people need and want, then asking them later after you've done it means you'll be missing out on excellent opportunities for children to give input and possibly make stuff like this better now.'

Grŵp menywod ifanc anabl

Dyweddodd grŵp menywod ifanc anabl eu bod yn hoffi'r cynllun ac yn deall eu hawliau. Roeddent yn gallu cydnabod eu hawliau i dderbyn addysg dda, bywyd iach a chael eu cadw'n ddiogel. Esbonion nhw y byddent yn teimlo'n hyderus, i geisio cymorth, pe na bai rhywun yn gwrando ar eu hawliau (a oedd yn cefnogi 5 adran y cynllun: helpu plant i fod y gorau y gallant fod ac i ddefnyddio eu hawliau).

Dywedon nhw nad oeddent yn ymwybodol o'r cynllun hwn cyn y cyflwyniad ond yr hoffent gael rhagor o wybodaeth a allai gefnogi eu barn ar fenywod ifanc ag anghenion dysgu. Hoffent weld gwybodaeth fwy penodol am sut mae'r cynllun yn cefnogi plant a phobl ifanc ag anabledau ac anghenion dysgu yng Nghymru.

Gallai'r merched hefyd gydnabod y gellid ystyried bod plant a phobl ifanc yng Nghymru yn fwy ffodus o'i gymharu â phlant a phobl ifanc eraill, yng ngwledydd y trydydd byd nad oes ganddynt yr un hawliau bob amser.

Wrth ystyried y cynllun:

'I feel like sometimes in the past organisations have done children's rights as tokenism. Yeah, sometime people talk to us, but we haven't really done anything meaningful in consultation with young people or children. Not sure this will make a difference as I can see nothing to say how they will be involving us. Maybe just more tokenism'

Siarad i gefnogi cydymffurfiaeth Llywodraeth Cymru ag Erthygl 12:

'I was a member of the youth Parliament and I had really good meetings during the pandemic with the First Minister and other ministers, and I think it's good that the government has an open dialogue with young people.'

Cyflwyno ar draws y byd:

'I was thinking of, like, putting this type of scheme across the world, because other countries may not have this type of scheme, and they might have a bigger population than our country and more people who are at risk. So, I think we need to make everybody as a world to back this scheme.'

Wrth ystyried y Cynllun:

'I think for the core of this children's rights scheme is the right framework. But having rights does not mean you have equal opportunity. There are barriers that need to change and this scheme does not show you how to do this.'

Cwestiwn 2

Beth arall ddylai fynd i mewn i'r Cynllun?

Llinell amser:

'It needs a clear timeline so we can know when to expect change. Knowing when it's coming, what difference is it going to make and when's it going to happen'

Ehangu cwmpas y cynlluniau:

'Yeah, I think really there should be an emphasis on smaller organisations following children's rights properly. Because you know it's all good that ministers have to do it, but when it comes to the actual services who work directly with young people, well it's not ministers is it. All organisations who support young people should be made to do it properly.'

Ymgorffori amrywiaeth mewn ymgysylltu:

'They should have to listen to children like us who have disabilities, Yes, and people who have different background and the scheme should say that.'

'I 100% agree, if you don't talk to people from more niche of parts of societies and only look at one specific part of young people, then you're only gonna get one specific views of the few yeah. They must include wide variety of people.'

Gwybodaeth am hawliau plant i'r rhai mwyaf bregus:

'Until today, I did not know anything about children's rights, I did not know it was a thing and it seems like it's a whole movement. How we can find out should be in the scheme.'

'Young people living in difficult circumstances have the least rights. All those articles we looked at, loads of kids are not provided with what they should be, their rights are broken. And these kids may not know anything about their rights.'

Rhaid ei gwneud yn ofynnol i ysgolion addysgu hawliau plant:

'We can't comment if we know little about our rights. It should be embedded in the curriculum from day one in school. Schools need to be told to do it.'

Dulliau ymgysylltu:

'The scheme should state how they will engage with young people in detail. There are lots of already formalised networks, why not use them and say how.'

'It's good to have this really nice plan. But if young people don't know about it, it's kind of a bit pointless really.'

Rhaid i ysgolion a gwasanaethau iechyd alluogi hawliau plant:

But if young people don't know about it, it's kind of a bit pointless really.'

'Having a right to healthcare also means nothing if you can't get it, like mental health, not much support, or support for people with learning needs.'

'Schools should be made to have a children's rights charter where they have to prove the work they are doing in school to get fully behind children's rights by actual supporting people.'

'Doctors don't take teenagers seriously and don't tend to stick to children's rights, so maybe more education for health professionals but certainly doctors.'

Grŵp menywod ifanc anabl

Yn debyg i grwpiau eraill, hoffent weld gwybodaeth fwy penodol am sut mae'r cynllun yn cefnogi plant a phobl ifanc ag anabledau ac anghenion dysgu yng Nghymru. Hoffai'r merched wybod mwy am sut y gallai eu hawliau newid wrth iddynt dyfu'n oedolion ag anghenion dysgu.

Cymorth pleidleisio

Mewn sawl grŵp, roedd cyfranogwyr yn dymuno cael gwersi gwleidyddiaeth gan weld yr angen i bleidleisio mewn ffordd wybodus.

'People are unaware of what they are voting for.'

'Political education should be mandatory in schools. This should be a right – its needed.'

'I think there should be more awareness about these things. I know about voting in elections and things like that, because I'm very involved in politics, but I knew a lot of other people, my friends, they don't understand, they have no idea who how to get involved and what information is available to them, and how it can affect them directly as a child.'

Bod yn glir ynglŷn ag oedran:

The scheme should be clearer about the ages it supports. Young people are supported in Wales up to the age of 24.'

Dim digon o fanylion:

'I would say there needs to be more detail, I know training would give more detail, but I would personally prefer more detail in this scheme, because often, especially if you're a young carer, you see the words they know the words, they understand the words but they can just nod along agree - and then it becomes a tick box. But if there's more detail and strict criteria for each point it's harder to sit there nodding

Ni oes sôn am gyd-gynhyrchu:

'Does Welsh Government understand co-production? If they do, they should use it with young people.'

Gwybodaeth am y Senedd Ieuenctid:

'I did not know about the Youth Parliament until today.'

Cwestiwn 3

Sut allwch chi chwarae mwy o ran wrth ddylanwadu ar benderfyniadau Llywodraeth Cymru?

Neges Allweddol:

'Government should talk to us like you're their friend rather than being an adult that has power over us, talk to us like you're there to actually listen, not like you're there to just collect data, because I think people are going to be a lot more honest if they think you actually want to listen and you actually care about their opinions.'

'I think we could be more involved if we had more knowledge about what's going on.'

'Voices need to be heard and they need to have a way to know that how they're contributing is making the difference.'

'When we get involved with say a consultation, what happened with it does not come back to us to say what decisions were made. It makes you think why bother.'

Cwrdd â gwleidyddion yn uniongyrchol:

'We had a good meeting with Eluned Morgan where she asked us what we thought of how they've dealt with mental health problems. We felt listened to. This was much better than a survey, you can get a conversation'

'People are more affected when they hear it directly from young people rather than statistics.'

'I think it made a difference hearing it from actual kids from that experience rather than just hearing it from someone who works with her.'

'Maybe video conferencing with ministers in schools if that would work. Yeah, they could do say 15 or 20 minutes per school and get round a few. That would be a lot of schools in a month.'

'Zoom, yeah, it offers ways forward because I think it's easier for people across Wales to contribute to these discussions online, because people live in different areas, rural areas and getting to meetings can be hard.'

'The most important thing is face to face time, in real life or on video conference.'

'Politicians and government workers should reach out to young people and small groups, it's up to them as they have the power.'

‘Meeting ministers needs to be made more accessible. Right now, it's all about knowing the right people at the right time in the right place and that's how you meet with ministers. It's important to emphasise that accessibility to minister should not be just for the same types of people who are already in organisations that get these opportunities.’

Amrywiaeth – wrth ystyried cynrychiolaeth y rhai sy'n gysylltiedig:

‘Through networks we can find talented young people. I'm not saying that the representatives need to be members of the group because we know quite often the best engaged are the white middle class. Unfortunately, it's just a fact. Peer to peer communication that engages with wider young people is needed or only the middle class will be involved’

‘We must make sure that young people who engage with Ministers are not just the middle-class academic kids. They must include economically disadvantaged young people.’

Wrth ystyried ymgysylltu drwy ysgolion:

‘Directly through schools is the best way forward.’

‘Contact should be organised by the school that way everyone's gonna hear about it.’

‘Welsh Government should come to the school and talk to us.’

‘I think people who know about right should come into schools and like talk to their classes about it, yeah, people like you.’

‘We could rely less on technology and more on like our teachers, and people that we communicate with daily, instead of just petitions.’

Wrth ystyried rôl cyngorau ysgol:

‘If a school counsellor to be used fully they really need an overhaul. In high schools they are tokenistic. They are they're to say that the school has taken input from young people rather than to actually take on board what we're saying.’

‘What happens in in a school council tends to stay within a school council.’

‘We have a meeting about once a month, which isn't much.’

‘They could useful as long as like the children who were in the school council are willing to actually work. I'm in a school counsellor at my school and I knew there were quite a few people, just aren't really bothered about getting involved. They can be part of the solution, but they are also part of the problem.’

'To get school councils to be more than a useless popularity contest, they need to be open so that anybody who wishes to attend can attend. Just having representatives is too narrow and when I was on the School Council, only four of us would attend. Because it's a popularity contest, it largely includes people who really don't care that much.'

'If it was an open thing, people could go and have their say. Having it open to people means anyone can enter and sit in on these meetings and give their opinions, that would remove the popularity contest and instead have people who are highly engaged and interested, be able to speak in important terms like children's rights.'

'I think every school should have some kind of children's rights group attached to it, this could be through the school council, yeah that makes sense.'

'We should have a children's rights group within the school council.'

'Youth councils should have a direct line to Government.'

'Think the most effective way to get communication going would probably be through schools, like a day or something, like we did for the new curriculum, we all got sent a survey that I completed so I think that would be a really effective way.'

'Representatives is mainly those students who are highly engaged very smart quite academic and are usually going places. This excludes the people who need changes the most.'

'School counsellors, largely a popularity contest.'

Wrth ystyried ymgynghoriadau ac ymgysylltiad Llywodraeth Cymru:

'I think any consultations the Welsh Government brings out needs to be in an accessible format for young people, because these consultations are usually like massive and detailed and young people don't have the time to fill out these consultations.'

'Documents from government need more creative designs for young people. I mean your layout could be a bit different so you know like you have mind maps, or blue boxes something like that because just like bullet point after bullet point, there's no way you can remember all that way, but if it was categories and mind mapped, it would be better.'

'I know where we live, we've got some rights ambassadors and then there's also student ambassadors in schools. That's not a thing everywhere in Wales, trying to get more people to join up maybe making that more of like an across Wales thing to provide more of a link for the

government to be able to talk to young people who are designated within their school to represent people's views.'

Wrth ystyried cymryd rhan drwy gynghorau ieuenctid

Roedd pob grŵp a oedd yn cynnwys rhyw fath o gyngor ieuenctid o'r farn y gallai ac y dylai ymgysylltu â'r llywodraeth ddigwydd drwy'r fforymau hyn.

Creu fforymau ieuenctid ar gyfer pobl ifanc sy'n anabl ac yn dysgu

Teimlai un grŵp o bobl ifanc er mwyn ymdrin â'u hanghenion yn briodol ac nid ond yn symbolaidd bod angen grŵp 'fforwm' ar gyfer pobl ifanc ag anghenion dysgu. Gallai hyn helpu i godi mwy o ymwybyddiaeth yn y llywodraeth am faterion y mae pobl ifanc anabl yn eu hwynebu.

Dysgu o ddulliau ymgysylltu a ddefnyddir mewn gwahanol sectorau:

'National Institute of Health and Care Excellence send out an application form to young people, exactly the same way they do for adults.'

'If we use forms, despite how much pressure is on the government to listen, there isn't going to be the voices of the minorities because, I know among people with similar issues to me, writing and spelling issues, the moment a form comes in we lose all interest. There has to be a less intrusive, less formal way of doing it that's still professional.'

Creu sesiynau hyfforddi i gynorthwyo pobl ifanc i eirioli drostynt eu hunain ac eraill:

'We need peer to peer engagement sessions to help show young people how to engage with Government and NGOs.'

'I think it would be a case of learning how to ask the right question.'

Cwestiwn 4

Sut y gall Gweinidogion Cymru sicrhau bod pawb yn gwybod am hawliau plant ac yn eu cefnogi?

Negeseuon allweddol:

‘Whatever is done, it must be kept up and not just dropped.’

‘Ministers don’t know what they are doing, they are the ones who need to be taught about children’s rights.’

‘We have not done a thing at school about children’s rights. We need to know this’

Wrth ystyried Addysgu pobl ifanc i wybod beth yw eu hawliau:

‘It’s, well and good, integrating rights into other subjects. It needs to be its own thing, there needs to be a subject that is taught, that is just children’s rights. Integrating it into other stuff like English wouldn’t get the point across in the same way.

‘At key stages 3 and 4, in English we have to write essays and things like that, I suppose, they could ask people to write essays on politics and research the UNCHC on that rather than Treasure Planet.’

‘Have school books that are based on children’s rights.’

‘When we were in primary school, we did a lot on children’s rights, we had a few weeks and we learned about children’s rights. I’m not sure if the other primary school did. We should encourage the younger level to ease children in to learning about children’s rights.’

‘Rights should not be taught in Primary schools as they are too young. Maybe in years five and six.’

‘Young people should perhaps have more education in schools in a secondary school environment, discuss politics and how it affects us.’

‘A year ago, I had no idea about children’s rights and the right to have your say, so how could I have rights if I did not know about them? We need really strong advertising saying you have these rights, maybe use posters, social media and adverts. Going back to the tick box thing, schools can show you a video or PowerPoint and think yeah, we’ve done it – tick boxing. It only works if it is done frequently and helps achieve real things.’

‘I think there should be more workshops for young people, maybe in like schools or maybe like, like in forum type sessions. There should be like, workshops, just to explain it, what we need to know.’

'We could have something like a YouTube news channel for young people. There needs to be news targeted to different ages, teenagers need different stuff to young kids.'

'When children grow up and don't actually know about children's rights or human rights in general, it can be a problem. They need to know beforehand and when they younger.'

'We need to have easily accessible information for people to use you know. I don't know how you do it, but just make sure that people think of it the same time as they're thinking about all the other things that are important.'

'Rights should be in the Welsh curriculum.'

'School should not just teach rights once - it needs to be drilled in.'

'In a kind of viral way, use young people to inform young people.'

Addysgu pobl ifanc adeg cofrestru:

'In registration in the morning, we have 10 minutes where we could be taught children's rights.'

'I think it'll be good because you can also talk though it with your classmates.'

Addysgu rhieni am hawliau plant:

'What to start with... because even though like it's important to teach young people their rights, those people who help put rights in place are our parents and caregivers.'

'Working with us, there could be an information pack made to help educate adults. This could be updated every year.'

'Because children don't always pass on stuff from schools to their parents, they need to be contacted directly with rights information.'

'We could have like press conferences for parents where they could ask ministers about children's rights and what they are doing about it.'

Addysgu athrawon:

'I think children's rights needs to be educated to teachers, they could be involved in like, teacher training days, insets days, and things like that that.'

Addysgu'r Gwasanaethau Cyfiawnder Troseddol:

'What about Criminal Justice Services? They really need to know about rights.'

Addysgu drwy'r Cyfryngau cymdeithasol

Cafwyd trafodaethau ar Gyfryngau Cymdeithasol ym mhob un o'r gweithdai gyda phawb yn deall ei werth fel cyfrwng i helpu pobl i gael gwybodaeth ac i ddysgu am hawliau plant. Roeddent yn cydnabod y byddai Facebook yn ffordd dda o ymgysylltu â rhieni, ond nid y cyfrwng gorau i blant a phobl ifanc sydd bellach yn defnyddio cyfryngau fel Instagram, TikTok, Twitter a Snapchat.

Dyma un person ifanc yn crynhoi barn pobl ifanc am Facebook:

'who wants to be on social media with you mum, nobody wants that!'

'You could advertise on TikTok and Instagram by making images and short videos.'

'Tik-Tok could work well, but it must not feel like they are learning something because nobody goes on TikTok to learn stuff, make it fun first with learning in the background.'

'The government could set up TikTok and Instagram account just about children's right where they could tell us about the ideas and find out what we think. The good thing with social media is that every single platform has an option to direct message someone so it's not like you have to complain in front of many people you can literally just send a message directly to them.'

Addysgu drwy hysbysebu

Mae Llywodraeth Cymru eisoes yn defnyddio'r dull hwn mewn nifer o feysydd polisi. Wrth ystyried sut i drosglwyddo gwybodaeth am Hawliau Plant i'r holl bobl a sefydliadau perthnasol ac nid ysgolion yn unig:

'Advertising would work. There are loads of adds on at the moment like registering to vote so why not about children's rights?'

'I was thinking about, social media and technology, maybe, things like Spotify SoundCloud, Apple Music anything really, YouTube as well. Yeah, if there could be adverts because normally when watching a video or listen to music, such as Spotify, add come up on about different things, there could be a 30 second audio on Spotify or video on YouTube that just talks about, human rights and children's rights, everything that is involved with the government, just to educate, and help young people to get involved.'

'Advertise using billboards and posters at bus stops.'

'They could also advertise in local papers.'

'Advertise it properly on the right channels, adjust to the changing generation.'

'If you can't rely on the schools to teach us, and if there is funding to do so, could you do information adverts on social media or on TV, because obviously at the moment, everyone's online, so all the kids are available.'

'Online adverts that teach would help young people all over Wales because as I said before, we can't rely on schools.'

'Advertising people's children's rights, I think it should just be plastered everywhere, all over social media to a lot of people using Instagram, TikTok, and if things are showing up from there. If we can't get this information in schools, then I think advertising it the next best thing.'

'Use child friendly posters. Not just where you think children go, but everywhere as we go everywhere.'

'Teaching through social media and adverts should become the norm.'

Defnyddio chwaraeon i addysgu pobl am hawliau plant:

'Coaches and clubs could help people understand about children's rights.'

Cefnogi dysgwyr yn yr ysgol:

'Schools should have a named person who you can talk to confidentially if you don't understand or think your rights are being broken.'

Adran hawliau ym mhob awdurdod lleol:

'Well, we could have in councils an office dedicated to just children's rights or other rights as well, that you can directly go to and knock on the door. They should have walk in appointment, and have a chat in person with somebody, maybe that could be something that could be, I don't now, good?'

Effaith Covid:

'Because of lockdown, most of us have become more interested in politics.'

Defnyddio'r trydydd sector:

'Utilising those third sector networks, they are pre made and have goals supporting children's rights.'

Cwestiwn 5

Sut hoffech chi roi adborth i Lywodraeth Cymru?

Mae hygyrchedd unigol yn allweddol

Roedd y cyfranogwyr yn glir y dylai dulliau adborth fod yn unol â materion hygyrchedd unigol.

Adborth uniongyrchol wedi'i ffrydio'n fyw gyda Llywodraeth Cymru:

'Maybe having an online zoom session or something as simple as a Facebook Live Stream, where a minister would be on screen, I mean, people could comment, and they would answer in live time and then that could be put onto social media platforms.'

'We should have live Q and As with government.'

'Ministers could say choose so many schools a month, and like have direct connection with so many young people who could talk directly to them through video conferencing.'

'In each form class, we could decide what we want to say to the minister. The form reps could get together and look at all forms together using mind mapping to decide what needs saying. The form reps could then be the confident people speaking in a good 20 minute session with the minister.'

'I did a VC q&a with Kirsty Williams and Sally Holland the other day, I think everyone was really keen to talk to people, and to know young opinions are being listened to.'

'I don't think surveys will work, we need direct contact with the Government.'

'We have over this last year, all seen people like Boris Johnson answering questions using video conferencing. Directly answering questions from other people on VC. This could work... direct connection is best.'

Wrth ystyried adborth uniongyrchol drwy wasanaethau ysgol:

'I know at least in high school, there's one large assembly of the pupils. So maybe in that questions could be asked here.'

'I mean with how we're doing video links these days that could work well in assemblies.'

'You know every few weeks or something, maybe like half an hour in a morning assembly session, government minister or official could come and explain what they want to do. That could be the start of a communication, but not the end of it.'

'That would be an incredible way to move forward, especially with people like me, who spelling and writing is a massive issue Yeah, so if someone

was to ask me questions, say they bring up the topic around school holidays and how they should be handled, if I was asked to write an essay on it, I wouldn't. But if I was sat down in a room with a bunch of my peers and people from Welsh Government, I could ask questions and give input, then that would be a superior way of doing it... I agree, yeah I agree.'

'I think it's a good thing to have video conferencing with minister and officials through assemblies, with a projector, on a big screen, everybody facing the screen, listening, and that way they could get direct answers from government officials, by asking questions, that way the whole school is attending the event that would hit a wider audience and probably get more out of it, more productive that way as opposed to a smaller sort of meetings.'

'I think it's a good thing to do it with a big audience but it's better to do it in a form class instead of an assembly because in assemblies' people can be disturbing, and it can be distracting, instead of in a form class where less people to make distractions and the teacher can see who it is.'

Adborth drwy arolygon:

'As much as I don't like them, surveys are useful tools.'

'we get them in registration where you are tired and only have 10 mins. We can't be bothered so don't try that hard.'

'The surveys could allow pictures or recordings to be uploaded so people don't have to write.'

'With surveys you can reach like a big like a wide range of people, but instead of just the government getting back the results, maybe having a group of young people who could talk back the results to other young people about the ideas and feedback, maybe it could make more of an impact and be more personal in depth.'

'When consulting, I think, a good thing maybe is doing it through surveys. Maybe surveys for young people on maybe what they want or what is their opinion on a new issue.'

'We could have monthly check-in type surveys to get young peoples latest views on things.'

'Maybe they could be like more surveys out to young people and children all across Wales to just get their opinions and hopefully government will take those opinions into account.'

'Surveys to say what we think needs to be done to meet the challenges and children's rights. Children may want government to be, let's say a little bit more focused on climate change or becoming maybe more a little bit more eco-friendly.'

'We could create our own surveys to get our point across.'

Adborth drwy gynrychiolwyr ysgolion:

'I'd say an actual appointed pupil within a school who is there to gather political input from young people. This person could be part of the student council who could then get these opinions out to the right people.'

Adborth drwy staff presennol Llywodraeth Cymru:

'Welsh Government do have youth workers that come into all schools across Wales, they could promote Welsh Government's work and discover young people's opinions as well as.'

Defnyddio blychau awgrymiadau:

So maybe just a sort of a suggestions box, but there's a question at that. And then you can put your answer in.

Defnyddio democratiaeth uniongyrchol:

'Direct democracy needs to be used.'

'Some young people would like to give feedback directly through video.'

Gwefan cwynion / deisebau ar gyfer pobl ifanc:

'I think there should be a direct line for complains.'

'There should be a young people's petition page.'

'I think it might be a good idea if there is something that you don't agree with in the Welsh Parliament, that people could set up online petitions.'

Blwch adborth:

'I would like a feedback box where you could directly give feedback to the Welsh Government'

Hysbysu Llywodraeth Cymru, yn uniongyrchol, drwy fideos neu lythyrau ac e-byst

Teimlai nifer y cyfranogwyr fod hysbysu Llywodraeth Cymru yn ysgrifenedig neu drwy e-bost yn dechneg dda oherwydd gallai pobl fod yn ystyriol yn eu barn ac roedd tystiolaeth ar bapur.

Cymorthfeydd AS leuenctid

Dywedodd cyfranogwr gwybodus:

'Why don't politicians do youth surgeries? They could even do these at schools.'

'We should go directly to their office. They all have a local office.'

Cwestiwn 6

Sut gallwn ni sicrhau bod y Gymraeg a'r Saesneg yn cael eu trin yn gyfartal?

Sylwadau cyffredinol:

'I think that the English should learn Welsh.'

'Everything should be bilingual.'

'There should also be closed captions as well.'

'Welsh should be taught better and include heritage.'

'Kind of just the normal standard of making sure that everything's available in both languages, easily, and held on the same level.'

'Think they are treated equally in school.'

'People don't like learning the language and don't understand why it's important, we should teach people why they should learn it and not just because they have to.'

'By my age, I should know more about Welsh culture, but I don't.'

'I think it's really good already.'

Wrth ystyried iaith yn y cyd-destun ehangaf:

'The question is about English and Welsh but it's important to think about the other languages as well. A lot of other nationalities that live in Wales. That may be what struggle with English as well and we need to think about that BSL yes, as well as a language.'

Cyfranogydd sy'n mynychu ysgol Gymraeg:

'I think it's treated equally, it's just that not many people in Cardiff speak it... I agree with that.'

Grŵp o bobl ifanc ag anableddau dysgu:

'More Welsh Schools and more options to learn Welsh after school. Being greeted in Welsh at youth club – Bora Da!!'

5. Casgliadau

Fel mewn ymgynghoriadau blaenorol ar y mater hwn, roedd yn amlwg bod cyfranogwyr yn awyddus iawn i fod yn rhan o'r cynllun gan eu bod am ddwyn y llywodraeth i gyfrif a bod yn asiantau newid. Drwy gydol y gweithdai, dangoswyd ymrwymiad cadarn i fod yn ddinasyddion gweithgar ac i wella byd pobl ifanc.

Mae eu barn am eu pwysigrwydd eu hunain yn dibynnu ar ddealltwriaeth eu bod yn arbenigwyr mewn agweddau ar eu bywydau, gyda gwybodaeth a safbwynt nad oes posib i unrhyw un yn y Llywodraeth ei gael.

Er eu bod yn mynnu eu gwerth ym mhenderfyniadau a wneir gan y llywodraeth, roeddent yn llai amheus ar y cyfan o'r cynllun nag mewn ymgynghoriad a gynhaliwyd tua degawd yn ôl. Fodd bynnag, roeddent yn gweld llais pobl ifanc o fewn y llywodraeth yn wan ei natur ar y cyfan ac yn brin o amrywiaeth yn ei holl ffurfiau.

CCUHP

Ychydig iawn o wybodaeth fanwl a gafwyd am CCUHP gyda'r mwyafrif yn dweud nad oedd ganddynt unrhyw wybodaeth am y sefydliad cyn y digwyddiad hwn. Roedd y lefel hon o wybodaeth yn ymddangos yn sylweddol is nag mewn ymgynghoriadau blaenorol. Mae mwyafrif llethol o'r cyfranogwyr am i CCUHP fod yn rhan swyddogol o gwricwlwm yr ysgol gan eu bod yn credu mai dyna'r unig ffordd y byddai ysgolion yn ei ystyried o ddifrif.

Roedd cwestiwn pedwar yn gofyn sut y gallai pobl yn ein cymdeithas fod yn fwy gwybodus am hawliau plant. Cafwyd cryn dipyn o drafod yn dilyn y cwestiwn hwn. Roedd mwyafrif y cyfranogwyr yn teimlo nad oedd ganddyn nhw ddigon o wybodaeth ac roedden nhw eisiau addysg uniongyrchol ar y pwnc hwn. Cafwyd cryn dipyn o ddatrysiadau am y ffordd y gellid darparu'r addysg gan gynnwys addysg uniongyrchol, drwy'r cyfryngau cymdeithasol a thrwy hysbysebu. Fe wnaethant fynegi ar sawl achlysur sut y gallent fod yn rhan o sicrhau hawliau plant, pan nad oeddent yn eu deall nhw eu hunain?

Ystyriwyd bod hysbysebu a chyfryngau cymdeithasol yn allweddol i addysgu oedolion gyda'r cyfranogwyr yn nodi sawl carfan a sawl cyfrwng. Roedd eu gwybodaeth yma yn helaeth gyda chryn dipyn wedi'u ddysgu yn ystod y cyfnod clo pan ddaeth y cyfryngau cymdeithasol yn flaenllaw ym mywydau nifer o bobl ifanc.

Y cynllun

Mewn digwyddiadau ymgynghori blaenorol, ystyriwyd bod y cysyniad o "Sylw Dyledus" yn broblem gan fod cyfranogwyr o'r farn ei fod yn galluogi'r Llywodraeth i osgoi gwneud y pethau anodd a'r pethau drud. Ni leisiwyd y sinigiaeth hon yn y digwyddiadau hyn.

Ar y cyfan, roedd pum adran y cynllun yn cael eu deall yn dda gyda llawer o gyfranogwyr yn gallu gweld sut roeddent yn cysylltu â'i gilydd i ffurfio cyfanwaith.

Yn yr un modd â digwyddiadau blaenorol, mynegodd cyfranogwyr bryder ynghylch yr hyn yr oeddent yn ei ystyried yn wendid o ran lleisiau plant a phobl ifanc yn y cynllun.

Roedd llawer o'r farn bod y cynllun yn rhy gyffredinol, dim digon o fanylion am sut y byddai'n gweithio'n ymarferol, gan arwain at leisio'r term symbolaidd, fodd bynnag, ni ddatblygodd hyn yn thema bwysig.

Teimlai llawer o gyfranogwyr fod angen i'r cynllun fod yn fwy cyfeiriol, yn fwy heriol o ran arfer mewn meysydd fel addysg, iechyd a gwasanaethau eraill sy'n effeithio ar blant a'u hawliau. Roeddent am i'r cynllun nodi mewn termau beiddgar – gan nodi'r hyn yr oedd angen ei newid a sut y gellid cyflymu'r newid hwnnw. Roedd rhai cyfranogwyr yn ystyried bod ehangu'r cwmpas yn allweddol, gan eu bod yn gweld y gall yr holl wasanaethau sy'n ymwneud â phlant a phobl ifanc naill ai hwyluso hawliau, neu fod yn rhwystr iddynt.

Cyfathrebu

Wrth archwilio cyfathrebu, roedd cyfranogwyr ifanc fel arfer yn arddangos gwybodaeth dechnegol a soffistigeiddrwydd y tu hwnt i fwyafrif yr oedolion, ac nid eithriad mo'r ymgynghoriad hwn.

Er bod y cyfranogwyr wedi nodi llawer o ffyrdd i roi adborth i'r llywodraeth, ystyriwyd bod y cyfeiriad unffordd hwn yn gyfyng ac nid oeddent yn eu hoffi. Roedd yn amlwg bod gan y mwyafrif o'r cyfranogwyr fwy o ddiddordeb mewn cyfathrebu dwy ffordd, deialog, yn hytrach na throsglwyddo gwybodaeth i un cyfeiriad neu'r llall. Roedden nhw am i'r ddeialog hon fod wyneb yn wyneb, p'un ai yn bersonol, ond yn fwy tebygol drwy fideo-gynadledda.

Trafodwyd yn helaeth sut yn union y gallai fideo-gynadledda ddigwydd gyda'r dulliau a ffefrir yn yr ysgol. Roedd awgrymiadau ysgol yn cynnwys gwasanaethau ysgol, cynghorau ysgol, a chynrychiolwyr penodedig. Fodd bynnag, roedd lefel o sinigiaeth ynglŷn â chynghorau ysgol nad ydym wedi'u profi erioed o'r blaen.

Roedd dulliau adborth eraill yn cynnwys arolygon, blychau adborth, defnyddio democratiaeth uniongyrchol, tudalennau gwe penodedig Llywodraeth Cymru, Cymorthfeydd Ieuenctid MS a mecanweithiau cwyno pwrpasol.

Amrywiaeth

Yn wahanol i'n hymgynghoriadau blaenorol, gwelwyd bod amrywiaeth y bobl ifanc hynny sy'n cyfathrebu â'r llywodraeth a'r gwasanaethau yn allweddol. Ar sawl

achlysur, mynegodd y cyfranogwyr bryderon bod y bobl ifanc hynny sy'n ymwneud â sefydliadau fel fforymau a'r Senedd leuenctid, i gyd yn dod o gefndir tebyg, h.y. dosbarthiadau canol gwyn, academaidd, heb fod yn anabl a'r dosbarthiadau canol sydd â mantais economaidd. Roedden nhw am i hyn newid.